

פרשת השבוע על פי ה"שם משמאל"

20.4

3

פרשת נצבים

ד. יעקב - ה'תש"ח - א'תש"ט

ה'תש"ח - א'תש"ט

1

2

יש ליתן טעם מה שאין מברכין חודש תשרי בשבת הקודמת. כי ענין מה שמברכין החודש הוא להמשיך מקדושת שבת לחודש. והנה בר"ה אנו אומרים זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, וכמו תחילת בריאת העולם שלא באה ע"י שום התעוררות. שהרי לא הי' מי שיעורר, ולא הי' נמשך בה משבת הקודמת, שהרי לא היתה שבת קודמת לה. ואף שצריך קידוש ב"ד לעורר החודש, היינו מפני שבלעדי קידוש ב"ד אין כאן ר"ה כלל, ואין כאן זכרון ליום ראשון. אבל כשנעשה ר"ה ע"י קידוש ב"ד שוב אינו צריך לשום דבר ולא למשוך לו מקדושת השבת הקודמת. וזה לימוד לאדם שיתחיל לגמרי מחדש כאילו היום נולד ולא תזכרנה ראשונות ולא תעלינה על לב, אך עכ"פ צריך שיהי' בטל לגמרי מכל חושיו לרצון הש"י, וכמו שאמרו ז"ל (תמורה ל"א, בשינוי לשון) אימת קגביל לבתר דבלה. וזהו (ר"ה ט"ז): כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה שנאמר מראשית השנה מרשית כתיב, והיינו ע"י מרשית באין לראשית:

להבין שינוי לשון הכתוב, כאן כתיב ומל' אלקיד את לבבך ובפ' עקב כתיב ומלתם את ערלת לבבכם. דהנה כתיב (קהלת ז' כ"ט) אשר עשה האלקים את האדם ישר, היינו שאין לו שום נטי' לצד אחד יותר, ע"כ הבחירה חפשית אצל אדם, אך ע"י העוונות נעשה מכסה ואוטם לחלל הימיני שבלב ששם משכן הנפש דקדושה, וממילא ע"ז מתגבר חלק הרע שמשכנו בחלל השמאלי שבלב. וכמו שפירש הרבי ר"ב מפשיסחא וצללה"ה דברי הפייט בראותי כל עיר על תלה בנוי ועיר אלקים מושפלת עד שאול תחתיו, שעיר היא מלשון התעוררות שכל התעוררות לדברים חומריים על תלה בנוי, שאין להתעוררות ההיא מכסה ואוטם, אבל עיר אלקים היינו התעוררות לדבר אלקים מושפלת עד שאול תחתיו, שהרי יש מכסה ואוטם שאין מניח לו להתעורר כראוי: והנה האוטם הזה שפעל האדם במעשיו יש כח ביד האדם להתאמץ בתוקף ועוז להסיר את האוטם הזה ע"י יגיעה בתורה

וצדקה וע"י שמירת שבת שנא' (יחזקאל מ"ו) וביום השבת יפתח, ויש כח ביד האדם באמצעות שמירת שבת להתגבר שלא יחזור ויסתם רק ישאר פתוח. והנה אוטם זה נקרא ערלת הלב, וכמו ערלת הגוף שהיא תוספת ואיננה מצורת הגוף, כמ"ש במדרש (כ"ד פ' מ"ו א') מה התאנה הזו אין לה פסולת אלא עוקצה בלבד העבר אותה ובטל המום, כך אמר הקב"ה לאברהם אין כך פסולת אלא הערלה העבר אותה ובטל המום, כי זה הוא חלק זוהמת הנפש לבד, כ"כ ערלת הלב היא דבר תוספת שאיננה מצורת בריאת האדם, כי ברא את האדם ישר וכנ"ל, וזה שפרש"י בפ' עקב ערלת לבבכם אוטם לבבכם וכיסויו, אבל החלק הרע שמשכנו בחלל השמאלי שבלב שהוא מחלקי האדם אינו נקרא ערלה. וזה שבפסוק ומל' אלקיד את לבבך וגו' לא נזכרה ערלה, וזאת הבטחה אחרת שהשי"ת יסיר התשוקה מחלק הרע שמתאוה לדברים גשמיים, ויוסיף זו התשוקה על חלק הטוב שתהי' כל התשוקה רק לאהבת ה', וז"ש ומל' וגו' לאהבה, ולעומת זה שכל התשוקה תהי' במקום שצריכה להיות נאמר ונתן ה' אלקיד את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך וגו' שהאלות הן כחות הסט"א יסיר מישראל ויוסיף על אויביך ועל שונאיך שהם חלק הסט"א:

ד. יעקב - ה'תש"ח - א'תש"ט

4

5

והנה פרשה זו נקראת לעולם בשבת שקודם ר"ה, כי יש בה רמז לר"ה ובזוה"ק (ח"ב ל"ב: מ"ד) דכל מקום שנאמר ויהי היום זה ר"ה, א"כ נצבים היום רומז נמי לר"ה שאומה"ע באין ומקטרגין על ישראל מה נשתנה אלו מאלו כבמדרש (ויק"ר פ' כ"א ד'), ע"ז אמר אתם נצבים היינו לעמוד בקומה זקופה שלא להתירא משום ברי', משום שישראל עבודתם ותפילתם אז ברגש והתפעלות הנפש עצומה, וזוה דבקים בכנס"י כנ"ל ונסתם פי כל המקטרגים. כענין שבמדרש (במדב"ר כ', י"ט) מלך שבורר לעצמו מנה ועמד אחד ואמר גנאי עלי' כלום יש לו חיים ואלו חבלתו ונחלתו וסגולתו שנאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו והייתם לי סגולה, ולכה זועמה ישראל, מלך שנטל עטרה ונתנה בראשו ואמר אדם שאינה כלום יש לו חיים ואלו כתיב בהם ישראל אשר כך אתפאר:

20.4

ובזה יש לפרש ענין תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד. כי ענין התקיעות מורה על רגש נפשי מעומקא דליבא למעלה מה' מוצאות הפה, וברמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) שרמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וכו', וכאשר התעוררו ישראל ברגש נפשי מאד ע"י תקיעות דמיושב, עושין שוב בשעת הברכות שהיא עת הדין כנודע בספרים תקיעות מעומד, וזוה השטן מתערבב שהרי אין לו עוד פתחון פה לומר מה נשתנה אלו מאלו, כי הם מתפללין ותוקעין ברגש נפשי שכבר הקיצו מתרדמתם ע"י תקיעות דמיושב, ואם אעפ"כ ידחוק עצמו להסטין יאבד את חיותו כבמדרש הנ"ל ומתבהל ולא עביד קטיגוריא:

ובזה לימוד גדול לאיש הנלבב בימי הנוראים אלו שלא להיות קר רוח אלא יעשה כל עבודת החודש השביעי בהתלהבות יתירה וברגש עצום, ובכח זה עומדין בקומה זקופה ומנצחין דינא, וכל איש ואיש לפי מדרגת התלהבותו זוכה בדין, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום:

ויש לומר עוד שזה עצמו המסתים פי המקטרגים מה נשתנה אלו מאלו, כי בזה עצמו נראית מעלת ישראל הדבקים במקום באמצעות רגש הנפש שבהם, אשר אין נמצא זה באומה"ע אפי' לטובים שבהם, שכל מה שעושין עושין רק בקרירת רוח בלי רגש הנפש כלל:

שנת תרע"ז

6

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, וברש"י בשם מ"א למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבת"כ הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלי' וכו', ובכלי יקר הקשה מה ראי' היא שמא עד הנה לא נתמלאה סאתם, וא"ת שהרבו לפשוט והגדילו אשמה עד שהיו ראויין לכל אותן האלות ואעפ"כ השי"ת ברוב רחמיו לא עשה עמהם כלה ככל חטאתם, א"כ בחנם יעד להם משה כל אותן התוכחות כי לעולם לא יפחדו מהם, באשר יסמכו על הבטחת משה שלא יגע בהם רע, עיי"ש:

ונראה לפרש דהנה כתיב (בפ' וילך) ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. והקשו המפרשים הלא מאמרם על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה הוי וידוי על חטאתם ולמה עוד יסתיר פני רחמיו מהם. ופירש הרה"ק הרבי ר"ב זצלה"ה מפרשיסחא שמאמרם על כי אין אלקי בקרבי זה עצמו הוא חטא, שהם חשבו עצמם שכבר נדחו מאת פני הקודש, וזה גורם יאוש והתרשלות, אבל באמת אין הדבר כן, ואעפ"י שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד) וכתיב (במדבר ל"ה ל"ד) כי אני ה' שוכן בתוך בני ואמרו ז"ל (ספרי שם) אעפ"י שהם טמאים שכינה שרוי' ביניהם, אלא שהיא בהסתרת פנים ואינה נגלה, וזה שסיים הכתוב ואנכי הסתר אסתיר, היינו שלא כן כמה שאמרו אלא ואנכי הסתר אסתיר, עכ"ל ז"ל: ובאמת זה גורם חיזוק גדול לכל איש שבכל עת יצייר בדעתו כי אפי' איך שיהי' עדיין שכינה שורה עליו, והוא עצמו

ה' תשנ"א

8

ושב ה' אלקיך את שבותך, ובתרגום יונתן ויקבל מימרי' ברעוא ית תיובתכון, וכבר דברנו מזה, ונראה עוד לומר עפ"י דברי הש"ס ר"ה (י"ז), תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה אמר רבא ועוון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עוונות מחשיב בהדיהו, ע"כ. והנה מדה טובה יתירה על מדת פורענות, א"כ כמו שבעוונות ראשון ראשון שהעביר אי איכא רובא עוונות בהדיהו מתחשבין הראשונות ג"כ, בודאי כן הוא בעניני תשובה, שאם אינה מספקת, או אפי' ההורר תשובה לבד שלא בא לפועל ונדחה, מ"מ כשנתקבלה מכל אלה תשובה אחת שלימה מתחשבת נמי התשובה הדחוי' ומצטרפת ומכפרת על הכל, כי תשובה אחת מכפרת על כל עבירות, ואפי' מרד כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו רשעתו, ומדה זו נוהגת תמיד בכל יום ובכל שבת ובכל חודש ובכל שנה,

9

ה' תשנ"א

אי איכא מכל היום או השבוע או החודש או השנה כדי לצרף לתשובה שלימה מצטרפת, אף שקודם הצירוף הי' כמו פסולי המוקדשין ונדחה לחיצוניות, וכן נמי לעת מיצוי הנפש מצטרפות כל התשובות שעשה במשך כל ימי חייו:

ובזה יש לפרש הלשון הנאמר בתדר"י מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה היינו לטובה לעולם, ובכן אל יפול לב האדם עליו בהעריכו את מעמקי לבו שאינו יכול לעשות תשובה כראוי, מ"מ אל ימנע מלעשות זה המעט, כי כל פרוטה ופרוטה משלמת לחשבון, וא"כ אשוריו שבוה המעט זכה להשלמת קומת התשובה, ולהיפוך ח"ו אולי בשביל חיסור זה המעט בעניני התשובה עלול הוא לאבד טובה הרבה מאד:

ה' תשנ"א

מרכבה לשכינה וכאמרם ז"ל בש"ס תענית (י"א) לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש, ומי הוא שלא יתחתכו ויהמו מעיו מאהבת המקום ויראתו בזכרו את הדברים האלה: ולפי האמור יש לפרש נמי הא דישיראל הוריקו פניהם, היינו שחשבו שהתוכחות מעידין בהם על סילוק שכינה שהיא כל חיותם, וכמו אדם שבסילוק החיות פניו מוריקות, והם שחשבו שא"א להם שלא יחטאו ויגיעו ח"ו כמו אלה היו רואין א"ע כאילו ח"ו הגיעו ופניהם מוריקות, וזה שפייסם משה אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, היינו היפוך סילוק שכינה, וע"ז היו הברית והתנאים שאף אם ח"ו יעברו ויגיעו האלות לא תסתלק מהם השכינה, כי ענין כריתת ברית כתב הרב ז"ל מלאדי (בלקוטי תורה פרשה זו) שהיא בין שני אוהבים שאף שיתרחקו זה מזה ולולא הברית הי' סילוק הזכרון מבניהם ע"ז כורתין ברית שמ"מ ישארו דבוקים זה בזה באהבה, כן היתה כריתת הברית בין השי"ת וישראל, שיהי' איך שיהי' תישאר הדביקות ואעפ"י שהם טמאים שכינה שרוי' ביניהם, ומאחר שלא תסתלק הדביקות נקל יהי' להם לבוא לתשובה וכנ"ל, וביותר ביום השבת, שגם ההסתר נסתלק כענין שכתוב (יחזקאל מ"ו) וביום השבת יפתח, ממילא נתקיים בישראל אתם נצבים היום לפני ה' אלקיכם בנהירו דאנפין, והיא זמן חידוש הברית בין ישראל לאביהן שבשמים, וזהו ושמו בני את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, וזה שאנו אומרים בקבלת שבת לא תבושי ולא תכלמי מה תשתוחחי ומה תהמי כך יחסו עניי עמי, על היפוך שהיו ישראל פניהם מוריקות, כי הפתיחה בשבת מגלה על ששת ימי המעשה שאף שהי' נראה ריחוק וסילוק אינו כן אלא הסתר בעלמא, שהרי בסילוק ההסתר לבד ישראל מאירין:

ה' תשנ"א

ולפי הדברים האלה יובן מה שאיתא בספרים שכל איש ישראל עושה תשובה לעת מיצוי הנפש, אף שאז אין בכחו לעשות תשובה כראוי, מ"מ היא משלמת את החשבון, וכן נמי יש לומר בכללות, שהתשובה מכל ישראל ומכל ימי הגלות מצטרפת לתשובה אחת שלימה כראוי אף שעד כה היתה בגדר הדיחוי, הש"י השיב את נדחה, וזהו שתרגם יונתן שהש"י ישיב את התשובה ממקום שהיתה נדחה שמה ויקבל אותה ברעוא, וע"כ מובן אפשרות התשובה, אפי' בדורות הנמוכים ולבבות אטומים כמונו היום, כי בדור היותר אחרון איננו חסר רק מעט להשלים, ולא יפלא בעינינו בכל יום ויום לחכות לביאת משיח צדקנו אף שצריך לזה תשובה שלימה שאינה נראית בזמן הזה, מ"מ צריכין להתחזק בעת האחרון ביותר כי קרובה ישועתי לבוא, אכ"ר: